

Stockholm den 22 oktober 2014

FAQ

Sjukhusfilmningsfallet mot Uppsala läns landsting

Den 23 december 2013 meddelade Uppsala tingsrätt dom i det uppmärksammade fallet om den cancersjuka man som filmades utan tillstånd när han kämpade för sitt liv på Akademiska sjukhuset. Inslaget sändes sedan i serien "Sjukhuset" på TV3. De anhöriga stämde landstinget och begärde skadestånd. Domstolen menade att det inträffade visserligen innebar ett sekretessbrott, men att landstinget inte är skadeståndsskyldigt eftersom vissa i personalen som medverkade vid filmningen skyddas av meddelarfrihet enligt yttrandefrihetsgrundlagen. Nedan följer de vanligaste frågorna om fallet och tingsrättens dom.

1. Gäller inte sjukvårdssekretessen när man är döende på ett sjukhus?
2. Kan man lita på att sjukvårdssekretessen respekteras i framtiden?
3. Spelar det någon roll vem som brutit mot sekretessen när talan är riktad mot landstinget?
4. Har landstinget yttrandefrihet?
5. Vad innebär meddelarfrihet?
6. Varför var det inte en kränkning av rätten till skydd för privatlivet enligt artikel 8 i Europakonventionen?
7. Är det trots allt inte bra att sjukvården kan visa upp sitt arbete i TV?
8. Är det fastställt att mannen inte samtyckte till filmningen?
9. Vad händer härnäst?
10. Vem kontaktar jag om jag har fler frågor?

1. Gäller inte sjukvårdssekretessen när man är döende på ett sjukhus?

Jo, inom vården gäller sekretess för alla uppgifter om patientens hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Eftersom uppgifterna inom vården är mycket känsliga och skyddsvärda gäller så kallad kvalificerad sekretess. Om en sådan uppgift ändå röjs innebär det en överträdelse av bestämmelsen i 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen. Landstinget är ansvarigt för att se till att sjukvårdssekretessen respekteras.

[tillbaka till frågorna](#)

2. Kan man lita på att sjukvårdssekretessen respekteras i framtiden?

Tingsrätten kom fram till att man hade brutit mot sjukvårdssekretessen men trots det kunde landstinget inte hållas ansvarigt. Om tingsrättens dom står sig i högre instanser är det högst oklart vad enskilda har för garantier för att ett landsting inte släpper in tv-team som kan filma utan patienters tillstånd även i framtiden.

[tillbaka till frågorna](#)

3. Spelar det någon roll vem som brutit mot sekretessen när talan är riktad mot landstinget?

Nej, enligt Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna måste det allmänna (t.ex. staten, en kommun eller ett landsting) se till att enskildas rätt till privatliv respekteras i enlighet med de lagar och bestämmelser som gäller. Det spelar ingen roll vem eller vilka som brutit mot sekretessen.

Det är därför inte nödvändigt att fokusera på personalen som medverkade till filmningen i det här fallet såsom tingsrätten har gjort. Ansvaret för det inträffade ligger helt på landstinget.

[tillbaka till frågorna](#)

4. Har landstinget yttrandefrihet?

Nej, myndigheter såsom ett landsting har ingen yttrandefrihet. Yttrandefrihet och meddelarfrihet är något som tillfaller enskilda medborgare. En myndighet kan med andra ord inte undgå ansvar med hänvisning till yttrandefrihetsgrundlagen. Detta har slagits fast av Högsta domstolen (NJA 1995 s. 677) såväl som Justitiekanslern (bl.a. dnr 583-01-30) och Justitieombudsmannen (bl.a. JO:s ämbetsberättelse 2011/12:JO1, s. 605).

Domstolen har bortsett från detta i sin dom.

[tillbaka till frågorna](#)

5. Vad innebär meddelarfrihet?

Meddelarfriheten är central för att anställda i till exempel ett landsting ska kunna avslöja missförhållanden eller andra angelägna uppgifter utan risk för straff eller repressalier. Det är en medborgerlig frihet tänkt som en säkerhetsventil för enskilda i förhållande till det allmänna. Syftet med meddelarfriheten är inte att myndigheter inte behöver följa lagar och bestämmelser.

Meddelarfriheten kan till exempel innebära att en enskild inte kan hållas skadeståndsansvarig för att ha röjt uppgifter som omfattas av sekretess. Meddelarfriheten för uppgifter som sänds i till exempel TV skyddas i 1 kap. 2 § yttrandefrihetsgrundlagen.

[tillbaka till frågorna](#)

6. Varför var det inte en kränkning av rätten till skydd för privatlivet enligt artikel 8 i Europakonventionen?

Huruvida landstingets handlande innebar en kränkning av artikel 8 i Europakonventionen prövades aldrig av tingsrätten. Domstolen menade att eftersom yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig på vissa delar av personalen behöver man inte pröva om det föreligger en kränkning av

Europakonventionen. Detta eftersom yttrandefrihetsgrundlagen i egenskap av grundlag står över Europakonventionen.

Vi menar att tingsrätten har gjort en felaktig bedömning, eftersom domstolen bortsett från att talan är riktad mot landstinget – inte mot personalen. Enligt praxis från Högsta domstolen (NJA 1995 s. 677) såväl som Justitiekanslern (bl.a. dnr 583-01-30) och Justitieombudsmannen (bl.a. JO:s ämbetsberättelse 2011/12:JO1, s. 605) har ett landsting ingen yttrandefrihet och kan därför inte undgå ansvar genom att åberopa yttrandefrihetsgrundlagen.

[tillbaka till frågorna](#)

7. Är det trots allt inte bra att sjukvården kan visa upp sitt arbete i TV?

Att sjukvården visas upp i TV kan kanske vara bra. Men det får aldrig ske på ett sätt som gör att skyddet för enskildas privatliv åsidosätts. De som medverkar måste ha gett ett giltigt samtycke, dvs. att man vet vad man samtycker till, är i en position där man har möjlighet att säga nej och att det görs på förhand. Dessutom måste det finnas möjlighet att få upprättelse om fel begås.

TV-inspelningar på sjukhus har kritiserats av Justitieombudsmannen och Socialstyrelsen vid ett flertal tillfällen. Redan 1997 kritiserades Huddinge sjukhus akutmottagning (dnr 4495-1995) för bland annat bristfällig hantering av samtycken vid TV-inspelningar. Socialstyrelsen har därefter i en rad beslut anslutit till Justitieombudsmannens bedömning (se till exempel dnr 40-11439/04 och 40-4283/05 ang. Södersjukhuset och dnr 44-4857/05 ang. Karolinska Universitetssjukhuset). Det är viktigt att poängtera att det var mot den bakgrunden landstinget i Uppsala valde att ingå avtal med produktionsbolaget Titan för att tillåta inspelningar på Akademiska sjukhuset.

[tillbaka till frågorna](#)

8. Är det fastställt att mannen inte samtyckte till filmningen?

Landstinget hävdade i början av processen att mannen måste ha samtyckt till filmningen, eftersom man hade som rutin att alltid fråga om lov.

Landstinget har tagit tillbaka den invändningen, eftersom det inte finns några andra tecken på att ett sådant samtycke inhämtades. Det är därför inte längre en fråga i processen. Vissa har kanske uppmärksammat att det fortfarande har förekommit sådana invändningar av landstingets chefsjurist i den allmänna debatten. Det är naturligtvis anmärkningsvärt att landstingets chefsjurist uttalar sig på detta sätt, samtidigt som landstingets advokat har en annan hållning i domstolen.

Oavsett detta kunde mannen ifråga inte prestera ett giltigt samtycke. Han vårdades i livets slutskede och gick på starka mediciner. De krav som ställs på ett giltigt samtycke var antagligen inte uppfyllda.

[tillbaka till frågorna](#)

9. Vad händer näst?

Det är oacceptabelt att ett landsting släpper in och tillåter ett tv-team att närvara vid vården av en döende man utan samtycke. Det är också oacceptabelt att ingen kan hållas ansvarig för detta övertramp. Tingsrätten har dessutom enligt vår mening gjort flera felbedömningar i sin dom. Av de anledningarna har tingsrättens dom överklagats till Svea hovrätt. Hovrätten håller huvudförhandling i målet den 29 till 30 oktober 2014.

[tillbaka till frågorna](#)

10. Vem kontaktar jag om jag har fler frågor?

För frågor, kontakta Clarence Crafoord, ombud tillsammans med Sebastian Scheiman och Anna Rogalska Hedlund, mobil 073-6791689.

[tillbaka till frågorna](#)